

Jan Bart

Jean Bart!

Kinderen dragen dien naam op hun marinepet! Jean Bart! Maar hij heette zich zelf Jan, eenvoudig weg Jan, Jan Bart. Kort en kloek achtereen als twee koperen schoten uit een zeekanon.

Jan was Vlaming. Wij schromen er niet voor. Wij zijn er fier op, want in Jan zat zooveel moed, voortvarendheid, zelfvertrouwen, heldhaftigheid, dat men hem, willens of niet, bewonderen moet.

Hij was koen en vermetel en als een leeuw brulde hij zijn naam over de wijdsche zeeën, tot het einde der wateren: Jan Bart!

't Was als het suizen door hooge luchten van een ijzeren handschoen. 't Was een schreeuw van brons, schrik verspreidend en ontzag.

Jan Bart! De zeeroover! de kaperkapitein!

Maar kapen in dien heroïken tijd beteekende heldenmoed. Gewapende diefstal listig en moedig uitgevoerd gold ter eere. Doodslag en landrooverij was romantisch nobel. En boven dat mooie belijnde barbarisme wapperde, als een vlaggetje, de vederbos der onderscheiding.

Zeerooverij was toen een edel bedrijf en paste zoo goed in het decorum van rinkelende sporen,

kletterende sabels, blinkende pistolen, fluweelen wambuizen en kanten kragen.

En groote rosse laarzen gelijk die van den Reus uit Klein Duimpjes-verhaal.

Zeegevechten!

Gothische schepen, beladen en beweeldigd met gouden rococo, met takelwerk als vedelsnaren; met beelde en geciseleerde amors en heiligen. Zoo'n rooverschip leek wel op een kerke, vol kantwerk en beeldhouwerij, met blinkende koperen kandelabers, dat men vol eerbied en liefde betrad.

De kanonschoten rommelden over de zeeën als tonen uit zware orgelpijpen en de rook gaf bedwelling van wierook.

De dood scheen te lachen uit rooden vrouwenmond.

Toen was de krijg ter zee iets anders dan nu. Toen beefden mooiheid en ridderlijkheid in het moede gebaar van sterven. Men sloeg elkander dood onder een buiging of met een eerbiedige referentie!

— Attrape, mon vieux! Bonsoir! Slaap wel! Adieu!

't Maakte het afscheid van jeugd en leven minder smartelijk. Men stierf met den lach en een vers op de lippen en met bijna iets dankbaars in de brekende oogen.

O, Cyrano de Bergerac!

En ook gij moedige, pootige, Vlaamsche Jan Bart!

Te Duinkerke in brons staat hij onze Jan Bart, de Vlaamsche Kerel, die God noch duivel vreesde, maar Engelschman betroefde en de mooiste schepen der Nederlandsche provinciën naar den kelder

zond. Jan Bart roofde en kaapte tot het eere was en genoeg.

Want daar zat een borst in dien man, een ronde, eerlijke borst, hij was zelf in de leer geweest bij niemand anders dan bij Michel de Ruyter en die had van hem een vreeselijke zeerat gemaakt.

Jan Bart of Baert werd den 21 October 1650 te Duinkerke geboren. Zijn vader was een visscher die het stieltje van zeebuitery zeer deugdelijk schijnt gekend te hebben en van zijn zoon verwachtte dat hij hem zou opvolgen « in eere en deugd ».

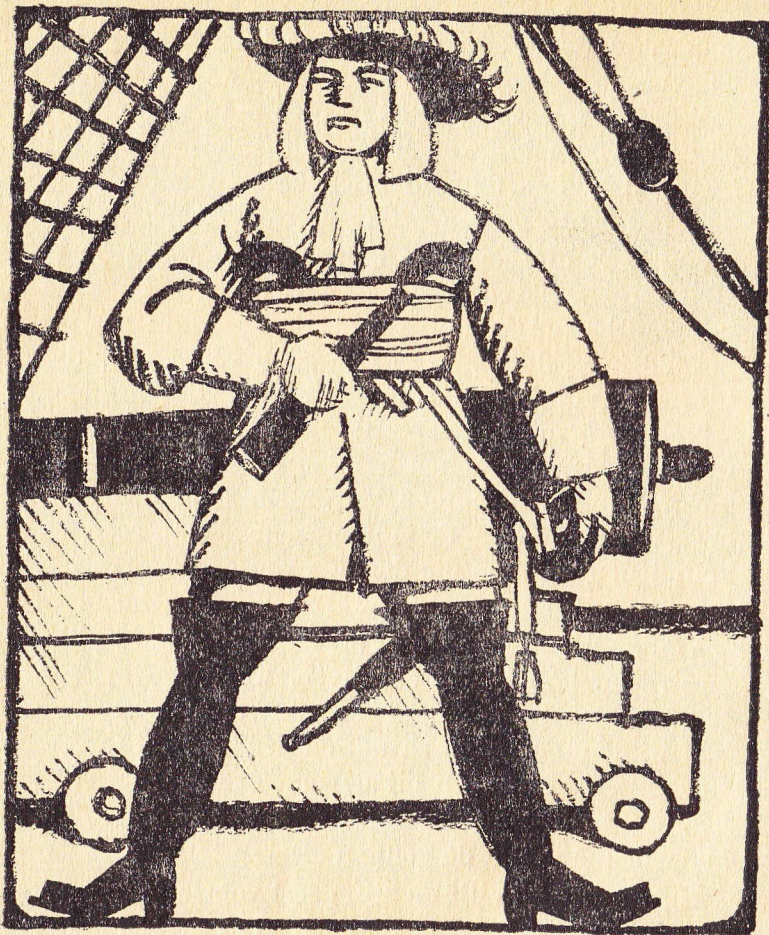
Nele, zijn vader en Toontje Bart, zijn grootvader, die tegen de Engelschen hadden gestreden en door kaperij hun rijkdommen betrokken zouden fier op hun jongen worden, de Hollandsche zeelui, reeders, kooplieden en allen die destijds van de waterwegen leefden zullen hem echter wel vervloekt hebben.

Van af zijn 12^e jaar, toen hij ter school nauwelijks zijn naam had leeren schrijven, werd Jan op een schip gestoken en aldaar vertrouwd met weer en met winden en het werk dat op een zeeboot te verrichten was. Hij sliep bij de matrozen in het stikkende tusschenruim of kon des nachts, op het dek, op eenzame wacht de gouden sterren tellen.

Hard werd zijn lijf en zijn geest voor alle indrukken vatbaar. Hij tapte moppen als een IJslander, « smoorde » lijk een Turk, sprak zuivere zeemans taal en vloeken kon hij tegen den beste op.

Maar toch bleef er steeds veel warmte in zijn hart en hij werd om zijn aangeboren vriendelijkheid, om zijn gediensigheid door iedereen geliefd.

Toen Engeland tegen Holland streed nam Jan onder admiraal De Ruyter plaats, vocht als een

kleine leeuw, en leerde van zijn genialen meester, in oppersten stond, de kunst der kalmte en de snelheid in 't berekenen.

In 1672, na den vrede van Nijmegen, werd Duinkerke met gansch Zee-Vlaanderen bij Frankrijk ingelijfd en toen daarop Lodewijk XIV den oorlog

tegen de Nederlandsche republieken verklaarde verliet Jan de Hollandsche vloot en schaarde zich aan de zijde van zijn nieuwen meester en koning.

Hij rustte een eigen schip uit, vernielde en kaapte alles wat in strijd met Frankrijk was en wat hem onder entering kwam.

Hij was een soort vrijbouter, zonder adelsbrieven noch wettelijke titels, stroopte voor eigen rekening en bleef nochtans in eerlijkheid zijn koning dienen. Gedurende vijf jaren kaapte hij aldus twee-en-vijftig schepen.

Zijn gedrag kwam den koning ter oore die hem 't bevel over twee fregatten gaf en hem in 1681 uitzond om de zeeroovers van Salé te bevechten, die Bart dan ook getrouw tot den laatste uitroeide.

In 1687 hervatte hij den strijd tegen Holland, en kreeg alsdan tot medewerker den beruchten kaper Forbin. Tijdens een zeegevecht werd hij door de Engelschen gevangen genomen en naar Plymouth gebracht, waar hij ontsnapte en met een visschersvaartuig naar Frankrijk vluchtte waar de koning hem te Versailles ontbood.

Jan bij den koning! De ruwe zeeman die van zijn prille jeugd onder kruitdamp had gestaan en geleefd met onbeschaafde kerels.

Jan bij Lodewijk XIV, den fijnsten aller vorsten, den Franschman die niet eens met hem, Vlaamschen jongen, zou kunnen spreken!

Jan ging. 't Kon hem niet schelen, als hij maar verhooging bekwam. Hij moest nog al lang wachten vooraleer hij toegelaten werd, en het verdroot Jan ellendig zoo lang te wachten! Hij haalde zijn var-

kensblaas uit den zak en stopte zijn baardbranderke. Toen sloeg hij, midden van de gepoederde en bebruikte jonkers, vuur en begon te rooken als een schouw.

En die hem 't pijpke te na kwam keek hij aan of hij hem naar den kabeljauwkelder wilde zenden.

Toen Jan eenige flinke trekken had gedaan werd hij bij den koning geroepen, maar Jan kon het niet over zijn harte verkrijgen om zijn pijpje half uitgerookt weg te steken. Hij stak de deur open en trad, omhuld van een tabakswolk, bij Lodewijk XIV.

— Elk 'n goeden dag! zei Jan.

Van links en van rechts deed men Jan teeken dat vuile ding weg te bergen, maar Bart dacht: Ga je gang maar, ik rook! en dit peinzend spuwde hij op het tapijt.

De koning keek den vrank, ongegeneerden man een stond gemelijk aan, zei iets, maar Jan verstond hem niet en wat hij antwoordde begreep de koning niet.

— O, dacht Jan, gij, gij spreekt maar Fransch, ik spreek mijn Vlaamsch.

En aldus konden zij elkander niet verstaan en Jan werd door den grooten koning nooit tot admiraal verheven, maar sinds dien dag en dit onderhoud werd hij gekroond tot patroon van al de Vlaamsche pijpenrookers.

Ga, zie maar, in Vlaanderen, hier en daar zult gij op een uithangbord Jan Bart zien rooken, staande ongegeneerd in zijn wijde botten en ergens heb ik zelf in gebrekkig schrift deze verheerlijking gelezen: Au Sint Jean Bart, tabacs en sigaren.

De Engelschen die Jan hadden gevangen genomen zouden thans hun daad bekoopen. Jan snelde met zijn kapiteinstitel naar Duinkerke en ondernam, in weerwil der Engelsche blokkade, zulk een voorspoedigen kruistocht dat de vreeze sloeg in het harte der vijandelijke scharen. Hij kaapte wat onder zijn bereik viel, de Noordzee geraakte gedeeltelijk vrij en Jan kwam met een aanzienlijken buit te Bergen in Noorwegen aan.

Daarom werd Bart vereerd met het kruis van den heiligen Lodewijk en als bedanking ontrukte hij den Hollanders een onschatbare bezending levensmiddelen die deze gekaapt hadden waardoor hij kuststeden tot hongersnood doemde.

In 1696 behaalde hij op Nederland nogmaals een groote overwinning en verbrandde meer dan tachtig koopvaardijsschepen.

Toen werd hij, na een nieuw verhoor bij den koning, tot bevelhebber van een eskader benoemd en Jan Bart bedankte Lodewijk XIV met de woorden: « Sire, daar doet ge wel aan! »

In die betrekking overlaadde hij zich met roem. Maar de Vlaming werd nooit admiraal benoemd.

In 1702 liep hij een verkoudheid op en de man die water, wind, koude en mist had getrotseerd, stierf in een verwarmde kamer, aan een longontsteking.

Jan Bart was een groote zeeheld die naast Tromp, Piet Hein, De Ruyter mag geplaatst worden.

Op de Groote Markt te Duinkerke heeft het dankbare Frankrijk, hem in brons vereeuwigd. De koene zeeheld staat daar in zeventiendeuwsche kleedij van vrijbuiters, met ontbloot en opgeheven zwaard,

bepluimden flaphoed en omgeslagen zeelaarzen, en, niet zonder ontroering kan men hem aanzien en zijn grootsche daden uit fabelriddertijd herdenken.

Hij was een Vlaming en een held.

G. RAAL

ARTISTENLEED

PORTRETTEN EN SCHETSEN

*Aan Raf. VAN OS
den held van „Jesüetengoed”
17 April 1918, vriendelijk op-
gedragen.*

L. OPDEBEEK - UITGEVER - ANTWERPEN

Inhoudstafel

	Bladz.
Artistenleed	5
Zwart Polleke	13
De Oud-Vrederechter	23
'n Stumperd	33
De Karnaval van Janneke	42
Van een Naaisterke en een Metsersknappe	50
Draai Keuningen	54
Landverhuizers	59
Uit het Leven van Kanunnik Van Haecke	65
Vader De Beucker	72
Ten Kerstennacht in het Jaar 1912	78
De Hoed van den Letterkundige	87
Boomen	94
Naar Oud-Vlaanderen	103
Jan Bart	127